

Dood door hitte

Hittesterfte bij kippen op transport

September 2021

Samenvatting

Deze zomer stierven 4.900 kippen door oververhitting op transport. Dit berekent Wakker Dier op basis van openbare data van de Nederlandse Voedsel- en Warenautoriteit (NVWA). Het uitblijven van een hete zomer heeft ervoor gezorgd dat dit aantal niet veel hoger is uitgevallen. Berekeningen over 2020 laten zien dat er toen veel meer vleeskuikens om het leven kwamen: 28 duizend. Zo zorgt één tropische dag gemiddeld voor tweeduizend extra slachtoffers.

De Wet dieren schrijft voor dat dieren moeten worden beschermd tegen extreme temperaturen en dat dieren op transport niet onnodig mogen lijden. Toch mogen kippen volgens de huidige regelgeving worden vervoerd tot een temperatuur van 35 graden. Door een recent aangenomen motie moet deze grens omlaag naar 30 graden. De analyse van Wakker Dier laat zien dat een nieuwe grens van 30 graden alsnog te hoog is, omdat de sterfte boven de 27 graden rap toeneemt.

Wakker Dier wil dat minister Schouten van het ministerie van Landbouw, Natuur en Voedselveiligheid (LNV) ingrijpt met een transportverbod op hete dagen: boven 27 graden moet het vervoeren van dieren verboden worden, met uitzondering van gekoelde veewagens.

Inhoudsopgave

1	Inleiding	4
2	Dood bij aankomst	5
3	Dood door hitte	6
4	Wat wil Wakker Dier	8
5	Bronnen	10

1 Inleiding

Kippen – met name zware vleeskuikens – zijn zeer gevoelig voor hitte. Ze gaan er minder door eten, meer drinken, hijgen en lopen minder. Om af te koelen spreiden kippen hun vleugels en gaan ze zeer snel ademen. Regelmatig sterven er kippen, doordat hun doorgefokte lichaam de hitte niet aan kan.

Op transport hebben kippen het op warme dagen extra moeilijk. De meeste transportwagens worden namelijk niet of niet voldoende gekoeld. De dieren zitten op elkaar gepakt, waardoor de temperatuur oploopt en ze hun lichaamswarmte niet goed kwijt kunnen. Als de wagen stilstaat in een file of bij een slachterij, valt de verkoelende rijwind weg. De temperatuur loopt dan hard op. Veel kippen overleven deze helse reis niet.

Onderzoek NVWA

Na de zomer van 2020 publiceerde het Bureau Risicobeoordeling & Onderzoek (BuRO) – de onafhankelijke onderzoeksafdeling van de NVWA – een rapport over de sterfte bij vleeskuikens op transport (NVWA, 2020). In dit rapport onderzoekt de NVWA de relatie tussen de buitentemperatuur en de oplopende sterfte. Ze gebruiken hiervoor data van kippenslachterijen. Die zijn verplicht om bij te houden welk aandeel van de kippen tijdens het transport is overleden (ook wel bekend als ‘dead on arrival’).

Uit het rapport blijkt dat de sterfte bij vleeskuikens rap toeneemt bij temperaturen hoger dan 27 graden. Op basis hiervan adviseerde de NVWA het ministerie van LNV om boven de 27 graden enkel nog transport toe te staan met gekoelde veewagens.

Over sterfte spreekt de NVWA echter alleen in percentages. Het rapport vermeldt niet hoeveel kippen daadwerkelijk sterven op een hete dag. Omdat elke kip die komt te overlijden er één te veel is, maakt Wakker Dier inzichtelijk om hoeveel kippen het daadwerkelijk gaat.

2 Dood bij aankomst

In reactie op Kamervragen heeft minister Schouten data vrijgegeven over het aantal vleeskuikens en leghennen dat de afgelopen vijf jaar dood aankwam bij de slachterij (Tabel 1). Waar het rapport van de NVWA zich toespitst op vleeskuikens, maakt de minister hier geen onderscheid tussen sterfte bij vleeskuikens en leghennen. Gemiddeld gaat het jaarlijks om 679 duizend dieren die een verschrikkelijke dood sterven.

Tabel 1. Jaarlijks aantal vleeskuikens en leghennen overleden tijdens transport

Jaar	Percentage overleden	Aantal overleden
2016	0,13	801.556
2017	0,11	680.395
2018	0,11	709.171
2019	0,10	635.106
2020	0,09	567.200
Gemiddeld	0,11	678.686

Bron: Rijksoverheid (2021)

Tot op heden was onbekend welk aandeel van de sterfte is toe te schrijven aan extreme temperaturen. De doodsoorzaak wordt namelijk niet bijgehouden. Minister Schouten stelde recentelijk zelfs dat het achterhalen van doodsoorzaken en het berekenen van het hitte-effect op sterfte bij kippen onmogelijk is (Rijksoverheid 2021).

Toch berekent Wakker Dier nu het effect van hitte op het overlijden van kippen op transport, aan de hand van openbare gegevens van de overheid, die ook bij de minister bekend zijn.

3 Dood door hitte

Jaarlijks gaan ongeveer 600 miljoen vleeskuikens op transport naar Nederlandse slachthuizen. Gemiddeld komt dit neer op 1,6 miljoen kippen per dag (Tabel 2).

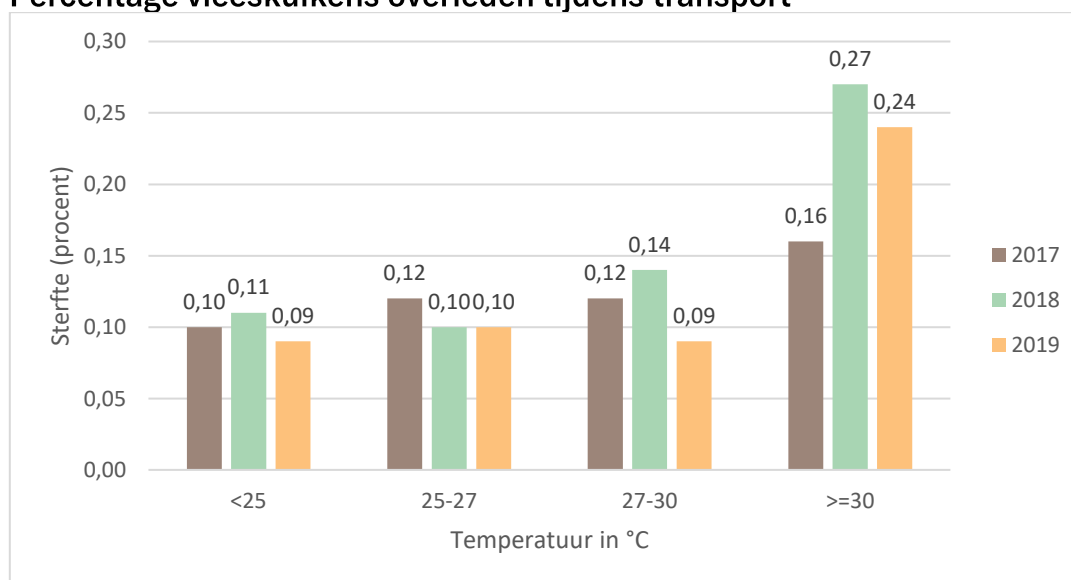
Tabel 2. Jaarlijks aantal vleeskuikens geslacht

Jaar	Per jaar (x duizend)	Gem. per dag (x duizend)
2016	607.278	1.664
2017	604.472	1.656
2018	605.488	1.659
2019	604.568	1.656
2020	577.878*	1.583
Gemiddeld	599.937	1.644

*Voorlopige cijfers over 2020. Bron: CBS (2021)

Op hete dagen sterven er aanzienlijk meer kippen. Zo blijkt uit het rapport van de NVWA dat er op een tropische dag – van 30°C of warmer – ongeveer twee keer zoveel kippen sterven als op een koelere dag (Figuur 1).

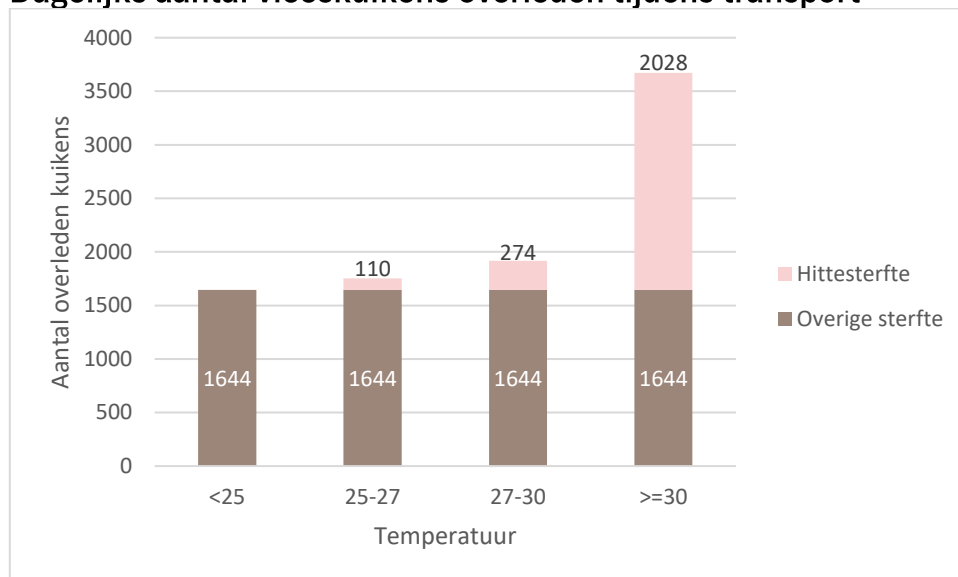
Percentage vleeskuikens overleden tijdens transport

Figuur 1. Percentage vleeskuikens dat dood aankomt bij de slachterij, naar temperatuur. Bron: NVWA (2020).

Met behulp van de sterftepercentages (Figuur 1) en het aantal vleeskuikens dat dagelijks wordt geslacht (Tabel 2), kan worden berekend dat er op een koelere dag (temperatuur <25°C) gemiddeld 1644 vleeskuikens overlijden tijdens het transport (0,10%). Naarmate de temperatuur oploopt, neemt ook het aantal slachtoffers rap toe. Op dagen met temperaturen vanaf 30°C sterven er gemiddeld 2028 kippen extra door hitte (0,22%) (Figuur 2).

Dagelijks aantal vleeskuikens overleden tijdens transport

Figuur 2. Aantal vleeskuikens dat dood aankomt bij de slachterij, naar temperatuur en uitgesplitst naar hittesterfte en overige sterfte.

Gegevens van het KNMI over 2020 laten zien dat er 32 dagen waren met temperaturen van 25°C of hoger. Uitgaande van de gegevens hierboven is het aannemelijk dat op deze dagen enkel door de hitte al 28 duizend vleeskuikens om het leven kwamen (Tabel 3).

Tabel 3. Jaarlijks aantal vleeskuikens overleden door hitte tijdens transport

Jaar	Dagen 25-27°C	Dagen 27-30°C	Dagen >=30°C	Hittesterfte
2016	18	8	5	14.300
2017	12	8	3	9.588
2018	31	15	9	25.751
2019	8	7	11	25.093
2020	10	10	12	28.161
2021	14	5	1	4.938
Gemiddeld	16	9	7	17.972

4 Wat wil Wakker Dier

Hitteplan voor dieren

Over extreem weer is de wet helder: dieren moeten ertegen beschermd worden. Maar de Nederlandse vee-industrie is hierop nog onvoldoende ingericht. Ook de bestaande regelgeving en handhaving schieten tekort. Daarom lijden ieder jaar meer dan honderd miljoen dieren onder de gevolgen van oververhitting: in schaduwloze weiden, in potdichte stallen en bloedhete vrachtwagens. Wakker Dier wil dat hier een einde aan komt en pleit voor een ambitieus hitteplan. Met daarin minimaal de volgende voorschriften.

Schaduw in de wei: elk dier heeft een schaduwplek en de overheid grijpt direct in wanneer deze ontbreekt.

Verkoeling in de stal: stallen zijn zo ingericht – met koelsystemen of minder dieren – dat de temperatuur niet verder oploopt dan 27 graden.

Transportverbod op hete dagen: boven 27 graden is het vervoeren van dieren verboden, behalve in gekoelde veewagens.

Sterfte op transport

Op dit moment is transport toegestaan tot een temperatuur van 35 graden. Vlak voor het zomerreces nam de Tweede Kamer een motie aan om die grens te verlagen naar 30 graden (Tweede Kamer, 2021). De analyse van Wakker Dier laat zien dat een nieuwe grens van 30 graden alsnog te hoog is.

Boven de 27 graden neemt de sterfte door hitte tijdens transport rap toe. Om die reden adviseerde ook de NVWA het ministerie van LNV om boven de 27 graden enkel transport toe te staan met gekoelde veewagens (NVWA 2020). Als reactie hierop legde de minister de verantwoordelijkheid bij de sector (Rijksoverheid 2020).

De Wet dieren schrijft echter voor dat dieren op transport niet onnodig mogen lijden en dat dieren moeten worden beschermd tegen extreme temperaturen. De sterftcijfers laten duidelijk zien dat er bij temperaturen hoger dan 27 graden veel meer dieren overlijden tijdens transport. Als de minister wil voorkomen dat de wet met voeten wordt getreden, moet zij de transportregelgeving aanscherpen naar een maximumtemperatuur van 27 graden.

Topje van de ijsberg

Dood gaan is de ultieme vorm van hitteleed. Er gaat veel stress en pijn aan vooraf. Als een deel van de kippen op transport overlijdt door hitte, dan ligt het voor de hand dat ook de kippen die het die dag wél hebben overleefd ook hebben geleden. Het is dan ook zeer aannemelijk dat jaarlijks miljoenen kippen op transport lijden door hitte.

En kippen lopen niet alleen op transport risico op hitteleed. Ook in stallen kan de temperatuur in de zomer flink oplopen. Daarom zijn de kippen die op transport overlijden naar alle waarschijnlijkheid nog maar het topje van de ijsberg. Op dit moment leven er in Nederland ongeveer 100 miljoen vleeskuikens en leghennen, waarvan een groot deel weggestopt zit in afgesloten stallen. Ook in deze hete stallen vindt veel hitteleed en sterfte plaats.

Niemand weet precies hoeveel kippen er in stallen sterven, en hoeveel er extra sterven door oververhitting. Wakker Dier wil dat deze cijfers worden bijgehouden en openbaar worden gemaakt. Vorig jaar beloofde minister Schouten een meldplicht in te stellen voor hittesterfte in de stal (Rijksoverheid 2020). Tot op heden heeft zij echter niet gespecificeerd hoe ze hieraan vorm wil geven.

5 Bronnen

CBS (2021). Vleesproductie; aantal slachtingen en geslacht gewicht per diersoort. Online beschikbaar via <https://opendata.cbs.nl/statline/#/CBS/nl/dataset/7123slac/table?dl=534DA>

NVWA (2020). Advies van BURO over het transport van vleesvarkens en vleeskuikens bij (extreem) hoge temperaturen. Online beschikbaar via <https://www.nvwa.nl/documenten/dier/vervoer/vervoer/risicobeoordelingen/advies-van-buro-over-het-transport-van-vleesvarkens-en-vleeskuikens-bij-extreem-hoge-temperaturen>

Rijksoverheid (2020). Kamerbrief dierenwelzijn landbouwhuisdieren. Online beschikbaar via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2020/10/23/kamerbrief-dierenwelzijn-landbouwhuisdieren>

Rijksoverheid (2021). Beantwoording Kamervragen over 575.000 kippen gestorven tijdens transport naar het slachthuis. Online beschikbaar via <https://www.rijksoverheid.nl/documenten/kamerstukken/2021/06/01/beantwoording-kamervragen-over-575.000-kippen-gestorven-tijdens-transport-naar-het-slachthuis>

Tweede Kamer (2021). Motie van het lid Vestering over de maximale temperatuur voor diertransporten verlagen naar 30 graden. Online beschikbaar via <https://www.tweedekamer.nl/kamerstukken/moties/detail?id=2021Z13432&did=2021D2858>

6